

בס"ד, י"ט אייר תשפ"ד

27 במאי 2024

תיק מס' 84044

פסק דין

לבין

הנתבע

בעל קייטרינג

בעניין שבין

התובעת

מזמינה ארוע

א. רקע

ביום כ"ד תשרי תשפ"ד (9.10.2023) הייתה אמורה להתקיים חתונה בתה של התובעת, ובשבת פרשת בראשית (כ"ט בתשרי תשפ"ד, 14.10.2023) הייתה אמורה להתקיים שבת חתן.

לצורך סעודות שבת החתן, ביקשה התובעת מאשת מקצוע (להלן גב' ק.) שהינה מארגנת אירועים להזמין שירותי קייטרינג, וגב' ק. הזמינה את שירותי הקייטרינג של הנתבע. בעלה של התובעת העביר ישירות לנתבע תשלום מקדמה בסך 7,537.52 ₪.

יומיים לפני התאריך שבו הייתה אמורה להתקיים החתונה, פקד את עם ישראל האסון הנורא בשמחת תורה, אחיו של החתן גויסו ואף החתן עצמו קיבל צו 8, ובעקבות כך החליטו החתן והכלה, שלא לקיים את החתונה במועדה (החתונה נדחתה והתקיימה באופן מצומצם יותר בזמן ההפוגה שבה שוחררו חלק מהחטופים).

ב. טענות התובעת

התובעת פנתה לגב' ק. שתודיע לנתבע על ביטול האירוע, וכן דרשה לקבל בחזרה את סכום המקדמה ששולם. גם אבי החתן פנה מספר פעמים לנתבע בבקשה לקבל את המקדמה ששולמה, אך הנתבע סירב להחזיר את הכספים, והסכים לתת זיכוי בסך של 7,489 ₪. הנתבע הוסיף תנאי למימוש הזיכוי: סכום הזיכוי לא יעלה על 30% מהתשלום של כלל האירוע, כך שבכדי לממש את כל סכום המקדמה ששולם, יש לערוך אירוע באותו מחיר שאמורה הייתה השבת לעלות (בערך פי שלוש מסכום המקדמה).

בגלל המלחמה ערכה התובעת את שבת החתן באולם בירושלים, ולא בתל אביב שם היו יותר אזעקות ("אף אחד לא רצה ללכת לתל אביב. בירושלים אין אזעקות. כולם פחדו ללכת לתל אביב" [פרוט' עמ' 7 שורה 24]). האולם בירושלים סירב להכניס קייטרינג חיצוני, כך שלא הייתה אפשרות לקיים את שבת החתן עם הקייטרינג של הנתבע. התובעת הציעה לנתבע לערוך לה שבע ברכות בעלות של 5,000 ₪ בתמורה לזיכוי, ואף הסכימה לוותר לנתבע על שארית הסכום, אך הנתבע סירב לכך בטענה שמדובר באירוע קטן. התובעת אף ניסתה לממש את הזיכוי בארוחה קלה לסעודת פדיון הבן של נכדה, אך גם לכך סירב הנתבע בגלל אותה סיבה.

אבי החתן פנה אל הנתבע מספר פעמים בבקשה לקבל החזר כספי, אך לדבריו הנתבע התעלם ממנו ואף חסם אותו בוואצאפ. לדבריו הוא קיבל החזר מלא של המקדמות ששילמו לחתונה מאולם האירועים, מבית המלון שבו היו אמורים לשהות ומאולם בית הכנסת, ורק מהנתבע בעל הקייטרינג הוא לא קיבל את החזר המקדמה.

גב' ק. אמרה לתובעת שהנתבע כבר רכש מוצרים בכספי המקדמה, התובעת הציעה לשלם על הפרודוקטים שנרכשו ולקבלם, אך הנתבע אמר להם שהוא כבר חילק את הבשר שרכש לחיילים במלחמה (לטענת הנתבע, החלוקה לחיילים הייתה בהתאם למה שנאמר לו על ידי בעלה של הנתבעת, כפי שיפורט להלן). התובעת מבקשת לחייב את הנתבע בהחזר מלוא סכום המקדמה ששולם.

ג. טענות הנתבע

בפתח דבריו ציין הנתבע שרוב הלקוחות שלו מזמינים ממנו בצורה ישירה, אומנם יש כ- 20% מהלקוחות (לרוב יוצאי צרפת) שעובדים עם מארגן אירועים וכך היה במקרה כאן. הנתבע עבד רק מול גב' ק. שהזמינה ממנו את האירוע חודשים רבים לפני שמחת תורה. הנתבע שלח תפריט לגב' ק. והיא העבירה אותו לתובעת, ולאחר מכן שלחה בחזרה את התפריט לנתבע.

לדברי הנתבע גב' ק. לוקחת סיכון אם הלקוח לא משלם – היא אמורה לשלם במקומו, כי היא זו ששוכרת את שירותיו.

הנתבע ציין שחתם על הסכם עם גב' ק. בו נכתב במפורש שהוא לא מחזיר את תשלום המקדמות, ורק אם יש הוראה של פיקוד העורף שאסור לקיים את האירוע הוא מחזיר הכל. הנתבע מצא את הנחיות פיקוד העורף שהתירו לקיים אירוע עד 50 איש, ולכן לדבריו לא זכאית התובעת לקבל את החזר המקדמה.

עוד טען הנתבע כי אבי הכלה (בעלה של התובעת) אמר לו לחלק את הבשר שרכש לחיילים, וכך הוא אכן עשה. הנתבע שלח סרטונים ותמונות רבות, בהם הוא נראה עושה "על האש" ומחלק בשרים לחיילים.

הנתבע ציין שסכום האירוע מחולק לשלושה חלקים: החלק הראשון – הוצאות לחומרי גלם, החלק השני – הוצאות האירוע (מלצרים, לחמים, שתיה) והחלק השלישי – רווח. כך שהחלק הראשון של המקדמה היה בכדי לרכוש את המוצרים לאירוע.

הנתבע הסביר מדוע הוא התנה שהזיכוי לא יעלה על 30% מהתשלום של כלל האירוע: "אתה לא יכול לקחת את הזיכוי ולהזמין אירוע בגובה הזיכוי, זה הוצאות שכר היו לי ואני מפסיד מזה. אתה יכול להזמין בסדר גודל כמו זה". כלומר כדי שלא יהיו הפסדים לנתבע – יש לערוך אירוע בסדר גודל של האירוע שהוזמן (בערך בעלות סך 23,000 ₪), ולכן הוא סירב לקבל את הצעות התובעת לערוך אירוע ב-5,000 ₪, כי באירוע קטן שכזה ייגרמו לו הפסדים.

עוד טען הנתבע כי הוא לא יכול היה להחזיר את המקדמות כמו שעשו האולם ובית הכנסת, כי הוא כבר בישל והכין את האוכל, כך שנגרם לו הפסד כספי.

ד. נושאי הדין

1. הזכות של התובעת לתבוע את הנתבע.
2. דיני ביטול הזמנת שירות בגלל מלחמה.
3. תוכן ההסכם עם גב' ק' ופרשנותו.
4. הנחיות פיקוד העורף בשבת חתן.
5. הזיכוי שהציע הנתבע.
6. החזר הוצאות של הנתבע.
7. חלוקת הבשר לחיילים.

8. סכום המקדמה.

ה. הזכות של התובעת לתבוע את הנתבע

הנתבע טען כי הוא עבד רק מול גב' ק. שהזמינה ממנו את האירוע ולא מול התובעת. השאלה לדיון היא, האם רשאי הנתבע לטעון כי אינו מחויב להתדיין עם התובעת ("לאו בעל דברים ידי את"), ובמינוח המקובל כיום: היעדר יריבות), כי הוא לא חתם עמה על הסכם?

דיון: התשלום הכספי עבר באופן ישיר מבעלה של התובעת לנתבע. קבלת הכספים מצד הנתבע יוצרת זיקה בין הצדדים. עם קבלת הכספים קמה חובה על התובע למתן שירותי קייטרינג וזאת בתמורה לכספים שקיבל. כמו כן, נתן הנתבע את מסמך הזיכוי ישירות לאבי החתן. כלומר כלל ההסדרים הכספיים היו בין משפחת התובעת ובין הנתבע ללא מעורבותה של גב' ק.

מעבר לכך יש לומר, שגב' ק. הייתה שליחה של התובעת להשיג שירותי קייטרינג, ולכן ההתחייבות של הנתבע כלפי גב' ק. היא למעשה התחייבות כלפי התובעת, וכל הזכויות והחובות הכתובות בהסכם – תקפים גם בין התובעת לנתבע.

הנתבע טען בדיון שגב' ק. לוקחת סיכון כי אם הלקוח לא משלם – עליה לשלם במקומו, משמע שהיא זו ששוכרת את שירותיו. יש לדחות טענה זו. אכן ניתן לומר שגב' ק. נחשבת כערבה לחוב של התובעת וככל שהתובעת לא תשלם את התמורה לנתבע, יוכל הוא לתבוע את גב' ק. לשלם את עלות הקייטרינג, אך אין בכך בכדי לקבוע שרק גב' ק. היא בעלת הדין מול הנתבע ולא התובעת.

מעבר לצורך נאמר כי ניתן לחייב את הנתבע לשלם לתובעת על פי הלכת "שעבודא דרבי נתן" המבואר בגמרא (כתובות דף יט ע"א), שאם לוי חייב כסף לשמעון, ושמעון חייב כסף לראובן – ראובן יכול לתבוע את לוי. וכך פסק השולחן ערוך (חושן משפט סימן פו סעיף א). אם כך גם כאן ככל שנכריע שהנתבע חייב כספים (דמי המקדמה) לגב' ק, והיא חייבת אותם לתובעת – ניתן באופן ישיר להוציא את הכסף מהנתבע ולתנם לתובעת.

הרשב"א (קידושין דף טו ע"א) הסביר מדוע ניתן להוציא ישירות מלוי לראובן: "משום דהוה ליה כעין הפוכי מטרטא". המושג "הפוכי מטרטא" הובא בגמרא (כתובות דף קי ע"א) כמשל לתמיהה על ביצוע פעולה מיותרת (אדם שנושא שני סלים עם משקל זהה בשתי ידיו – אין כל תועלת בהחלפת הסלים מיד ליד). לכן אם שני אנשים חייבים זה לזה סכום כספי זהה – אין טעם שכל אחד ישלם לחברו, אלא כל צד ישאיר את הכסף ברשותו. גם בדיון שעבודא דרבי נתן אין כל סיבה לבצע פעולה מיותרת והיא העברת הכספים מהחייב הראשון לחייב השני, וממנו לאדם שלישי, אלא ניתן ישירות להעביר את הכספים מהחייב הראשון לאדם השלישי.

לסיכום: יש לתובעת זכות לתבוע את הנתבע.

ו. דיני ביטול הזמנת שירות בגלל מלחמה

ההגדרה ההלכתית למצב מלחמה היא "מכת מדינה", כלומר אילוץ (אונס) כללי הבא על אנשי המדינה בהיקף רחב ומונע ביצוע הסכמים. כך מובא בשו"ת הרא"ם (סימן כב): "בשאר מכות המדינה כגון **במלחמה** וכיוצא בה דמכת מדינה – לא תלינן במזלא דגברא, אלא נקרה נקרה".

כלומר יש שוני בדין בין אונס פרטי ובין אונס כללי (היינו מכת מדינה) שלא מאפשר את **יישום ההסכם שנחתם בין צדדים**¹. בדיני אונס פרטי - האונס הוא על **אדם מסוים**, שנתפס כמי שבגללו אירע האונס (מזלו גרם). לעומת זאת בדיני מכת מדינה - האונס איננו על אדם מסוים, אלא על **האפשרות ליישם ולהפעיל** את העניין עליו סוכם בחוזה. הרמ"א (חושן משפט סימן שיב סעיף יז) התייחס להחזר תשלום מקדמה במקרי מכת מדינה:

נשרף כל העיר - הוי מכת מדינה, ומנכה לו מן שכירותו מה שלא דר בו, **בין הקדים לו שכרו או לא**.

כלומר השוכר זכאי לקבל בחזרה גם את תשלום המקדמה ששילם למשכיר במקרה של מכת מדינה (בכפוף לכך שלא היו לו הוצאות מוכחות וכפי שנרחיב לקמן). אומנם יש לדון, האם הרמ"א התייחס רק למקרה שיש בעיה **בגוף הבית**, למשל בית שנשרף או שנפל, ורק אז השוכר זכאי לקבל החזר, או שמא הרמ"א התייחס גם לכל אילוף שלא מאפשר **שימוש בבית**, שגם במקרה זה השוכר זכאי לקבל החזר כספי?

הט"ז והש"ך (על חושן משפט סימן שלד סעיף א) פסקו, שאם הוצרכו אנשי העיר **לברוח** בגלל מגיפה – השוכר לא חייב לשלם למשכיר, למרות שאין כל פגם בבית המושכר. מכאן ניתן ללמוד, שגם אם אין אונס בגוף הבית עצמו, אלא שיש **אונס שלא מאפשר שימוש בגוף הבית** – **זה נחשב למכת מדינה**. לכן לא רק אם הבית נפל או נשרף שיש אונס בגוף הבית, אלא גם אם יש מחלה מדבקת, או הנחייה מהשלטונות לא לפתוח את בית העסק, כגון בזמן מלחמה – נחשב למכת מדינה.

ההסבר לכך הוא שלהסכם **מצטרף תנאי מכללא, שההסכם יחול רק במידה ותהיה אפשרות לממש את ההסכם ולקיים את האירוע**, לכן כאשר אין אפשרות לפתוח את האולם בגלל שיש מכת מדינה, כגון בזמן מחלה או מגיפה – המזמין זכאי לקבל בחזרה את המקדמה ששילם. כך ביאר החזון איש (בבא קמא סימן כג אות י) את טעם הדין באופן אחד, ובהמשך הביא טעמים נוספים.

אומנם המחנה אפרים (הלכות שכירות סימן ז) חולק על הפוסקים הנ"ל וסובר, שאם השוכר שילם מקדמה, ואירעה מכת מדינה ("ברחו מחמת המגפה") – השוכר לא זכאי לקבל החזר. וכן דעת מהר"ם מטיקטין (הובא בש"ך חושן משפט סימן שלד ס"ק ג). ואע"פ שהש"ך והט"ז חלקו על דבריו, יש מהדיינים שנתנו טעם בדבריו, ובפרט שמצינו כדבריו בעוד כמה מגדולי האחרונים (שו"ת הראנ"ח סימן לח, שו"ת מהרש"ם ח"ג סימן קפ, שו"ת חתם סופר ח"ה סימן קסא). ועיינו היטב בשו"ת מהר"ם מרוטנבורג (פראג סימן שפת, ובמה שכתב עליו קצות החושן סימן שכב סק"א).

תוספות רבינו פרץ (בבא מציעא קו ע"א, ד"ה אלא מעתה) ביאר מדוע במכת מדינה מנכה לו משכירותו: "אמרי מכת מדינה היא לומר שאין שדה זו ראויה לתבואה אפילו היתה ביד מחכיר, ולאז מזל דחוכר גרם". וכעין זה בפירוש המשניות לרמב"ם (בבא קמא פרק י משנה ה): "שאם היתה מכה טבעית כללית או שאינה כללית, כגון: שטפה נהר או שקעה, או ירדו עליה ברקים שדינה כדין מכת מדינה ואינו יכול לומר לו מכה זו באה בגלל חטאיך והרי כאילו אתה הגורם לכך וחייב לשלם, אלא אומר לו 'הרי שלך לפניך'".

¹ במכה פרטית שפגעה דווקא בשוכר ולא בכל אנשי העיר, ייתכן שהמכה אירעה מטעמים הקשורים לשוכר, ולכן יש לדון אם השוכר חייב לשלם, אולם כאשר המכה פגעה בכלל הציבור - ברור לחלוטין שאין היא נובעת מהשוכר, ולכן אינו חייב לשלם.

וביאור הדברים, שכאשר אירעה מכה ואונס פרטי – יכול המשכיר לומר לשוכר "הרי שלך לפניך", ומה שאינך יכול להשתמש בו – אין זה משום שיש חסרון במושכר, אלא משום שמזלך שלך גרם. אבל כאשר המכה אירעה לכל המדינה – אין לומר שמזל השוכר גרם, כי היא מכה כללית, וממילא סרה מכאן טענת המשכיר "הרי שלך לפניך" ואדרבה – יכול השוכר לתבוע את הדמים שנתן מיד המשכיר, משום שהוא לא קיבל ממנו כלום.

כיוצא בזה הטעים החזון איש (בבא קמא סי' כג אות י) באופן השני, שבמכת מדינה הדבר חשוב כאילו המשכיר השכיר לשוכר דבר שלא היה לו מעולם, שהיתה לו שדה שאינה ראויה לקצור ממנה את התבואה. מה שאין כן במכה פרטית, שאז אנו אומרים: 'מזלו של השוכר גרם', ואי אפשר להחשיב את המכה כחסרון בדבר המושכר. ולפי דרך זו יתכן לומר, שגם אם מכת המדינה נסובה על השוכרים כולם, כיון שאין חסרון בגוף המושכר – עדיין יוכל המשכיר לומר לשוכר "הרי שלך לפניך". וזה טעם המחנה אפרים.

להלכה, נטיית כמה מאחרוני דורנו להכריע כדעת הש"ך והט"ז (ראו: שו"ת מנחת אשר ח"ב עמ' תח). אך יש מי שכתב שאין בזה הכרעה ברורה (משפט השכירות ח"ב עמ' א'כב) והכל הולך אחר המוחזק.

אולם נראה, כי בנדון שלפנינו גם לדעת המחנה אפרים הנתבע לא זכאי להשאיר ברשותו את המקדמה, בטענה שהאונס לא אירע לגוף הדבר המושכר. סברת המחנה אפרים הייתה שייכת אילו הנתבע היה מביא את המוצרים שהכין לתובעת ואומר לה: "הרי שלך לפניך", כי 'האונס לא חל על העבודה שלי, אלא על האירוע שלך'. אך במקרה שלפנינו הנתבע לא עשה זאת, ולמרות שהתובעת ומשפחתה ביקשו מהנתבע מספר פעמים לקבל את המוצרים שהכין ולשלם עליהם – הוא נמנע מלתת להם את המוצרים שכבר הוכנו לטובת השבת, וממילא גם סברת המחנה אפרים לא שייכת במקרה כאן.

צריך לציין שככל שמדובר בקבלן שאינו יכול לבצע את עבודתו, גם באונס פרטי חובה על הקבלן להחזיר את התשלום שקיבל, למרות שמדובר בהפסקת עבודה בגלל אונס שנגרם ע"י צד ג' (האונס לא קשור לפועל או למזמין השירות). כגון אדם ששכר פועלים שישקו את שדהו אך המים בנהר יבשו, כך שלא ניתן לבצע את העבודה, ככל ושני הצדדים לא יכלו לעלות בדעתם שעלול להתרחש אונס כזה – הקבלן לא זכאי לקבל את שכרו (שולחן ערוך ורמ"א חושן משפט סימן שלד סעיף א).

ערוך השולחן (סימן שלד סעיף א) הוסיף, שגם אם הקבלן מוחזק בכספים - עליו להחזירם, כי הוא לא עשה את עבודתו:

כבר נתבאר דכל אונס שאירע בהמלאכה עד שנתבטלה, בין ששניהם היו יודעים שדרך האונס

לבא, או שניהם אינם יודעים - הוי פסידא דפועל... ואפילו תפיסה - לא מהני בזה... ואם שניהם

לא ידעו, כיון דגם הבעל הבית אנוס - משמא הוא דגזרי עליה דפועל שלא ירוח.

למעשה במקרים של מכת מדינה (מלחמות או מגיפת הקורונה) - בתי הדין נוהגים לערוך פשרה מסוימת². בין כלל השיקולים שבית הדין שוקל הוא בחינה האם אחד מהצדדים קיבל מהמדינה פיצוי על הנזקים שנגרמו לו, ככל והתשובה לכך תהיה חיובית – הפשרה תהיה מוטית לטובת הצד שלא קיבל פיצוי. במקרה זה אישר הנתבע שקיבל מענק פיצויים כלליים מהמדינה: "בהחלט פניתי וקיבלתי במשך חודשיים מענקים כאלו" (פרוט' עמ' 7 שורה 6).

מדברי נתיבות המשפט (סימן רל ביאורים ס"ק א) ניתן ללמוד טעם נוסף לכך שהתובעת זכאית לקבל בחזרה את המקדמה. נתיבות המשפט קובע שאדם שביצע עסקה או רכש דבר מה ועוד בטרם הייתה לו אפשרות ליהנות ממנו,

² זאת בגלל המחלוקות שיש בדבר וכפי שהנהיג החתם סופר (בספר הזיכרון עמוד נא).

אירע דבר היוצר אומדן ברור שהקונה לא היה מבצע את הרכישה אילו היה יודע עליו מראש – זכאי הקונה לבטל את הרכישה. וכך הוא כותב³:

ובאמת בבית שקנה ולא היה ראוי ליהנות ממנו, ואח"כ בעוד שאין ראוי ליהנות אירע דבר שהיה בו אומדנא - המכירה בטילה... כיון דנעשה בעולם איזה דבר, שמחמת זה הוזל היין בכל המקומות שבמדינה זו, דדמי למכנת מדינה - ודאי דאין לך אומדנא גדולה מזו דאדעתא דהכי לא קנה.

כלומר אם המזמין בכלל לא התחיל ליהנות ולהשתמש במה שקנה – יש אומדנא דמוכח שלא הזמין שירות ללא יכולת מימוש, ולכן המקח מתבטל.

מדברי נתיבות המשפט אנו למדים, שברגע שהעסקה מתבטלת – התובעת לא חייבת להסכים להסכם חדש בתנאים אחרים, ולכן התובעת לא הייתה חייבת להסכים לקבל זיכוי במקום החזר כספי, ולא הייתה חייבת להזמין את הנתבע לשבת שהתקיימה לאחר זמן בירושלים.

זאת מעבר להסבר המתקבל שנתנה התובעת, שהם לא היו מעוניינים לערוך את האירוע בתל אביב בגלל האזעקות שהיו מצויות שם במידה משמעותית יותר מאשר בירושלים, ובעלי המלון בירושלים לא הסכימו להכניס קייטרינג חיצוני, כך שלא הייתה אפשרות לקיים את שבת החתן עם הקייטרינג של הנתבע.

לסיכום: מעיקר הדין במקרה של מכת מדינה יש חובה על נותן השירות להחזיר את המקדמות (ככל ולא היו הוצאות מוכחות), אומנם למעשה בתי הדין מפשרים בכך. במסגרת הפרשה בית הדין בוחן בין היתר, האם צד אחד קיבל פיצוי על הנזקים שאירעו כתוצאה ממכת המדינה.

ז. תוכן ההסכם עם גב' ק' ופרשנותו

בדיון שהתקיים בבית הדין אמר הנתבע, כי הוא ערך הסכם עם מנהלת האירועים גב' ק. על מתן שירותי קייטרינג. בהסכם נכתב (בצרפתית):

Afin de valider une commande, un acompte de 35% sera versé à la commande (non remboursable)

תרגום (אב"ד והרב מורנו – מבינים צרפתית):

על מנת לתת תוקף להזמנה, ישולם פיקדון של 35% בעת ההזמנה (לא ניתן להחזרה).

כלומר במקרה של ביטול הזמנה – המקדמות לא יוחזרו למזמינים שביטלו את הזמנת השירות.
בהמשך ההסכם נכתב (ההדגשות במקור) :

EN CAS D'INTERDICTION DU AU COVID OU A LA GUERRE - LA GLOBALITE DES AVANCES SERA

RESTITUÉE.

תרגום:

³ נתיבות המשפט עוד התייחס לתמורות כלכליות שהתחוללו בעולם כתוצאה ממלחמה, ובעקבות כך מחירו של מוצר מסוים הוזל - יש לראות בכך מכת מדינה. הנתיבות סיים: "**ושלחתי תשובה זו לכמה גאונים, והסכימו עמי כולם**". (הנתיבות התייחס למלך שהזמין כמות גדולה של פשתן לצורכי מלחמה, אך לאחר שהמלך הפסיד במלחמה הוא ביטל את כל ההזמנות, וכתוצאה מכך ירד ערך הפשתן. נתיבות המשפט פסק שיש להחיל על כך את הלכת מכת מדינה).

במקרה של מניעה עקב קורונה או מלחמה - המקדמות יוחזרו בשלמותן.

המשפט הראשון שצוטט מתייחס למצבים שהמזמין מבטל את האירוע בגלל אונס פרטי שלו, שאז המקדמה לא ניתנת להחזרה, לעומת זאת **המשפט השני** שצוטט, מתייחס למצבים בהם האירוע מתבטל בגלל קורונה או מלחמה, ואז מגיע למזמינים את מלוא סכום המקדמה ששולם.

לסיכום: בהסכם נכתב המפורש שבמקרה של מלחמה – זכאי המזמין לקבל את מלוא ההחזר הכספי.

ח. הנחיות פיקוד העורף בשבת חתן

הנתבע הסכים שעל פי האמור בהסכם, עליו להחזיר את המקדמות במלואן במקרים של מלחמה, אלא שלדבריו מדובר רק במקרה בו פיקוד העורף מבטל לגמרי את האירוע, אך על פי הנחיות פיקוד העורף ניתן היה לקיים אירוע עד 50 איש, ולכן לדבריו לא זכאית התובעת לקבל את החזר המקדמה.

דיון: המובן הפשוט העולה מלשון ההסכם מדבר על "מניעה עקב מלחמה". לא נראה שכוונת התנאי לצמצם את משמעותו אך ורק במקרים של מניעה מוחלטת על פי הנחיות פיקוד העורף, אלא שכל מניעה הנובעת ממצב של מלחמה תחייב את הנתבע להחזיר את המקדמה בשלמות.

בשמחת תורה הכריזה מדינת ישראל על מלחמה, אחדים מקרובי החתן התגייסו בפועל לשירות המילואים, וגם החתן עצמו קיבל צו 8, נראה שמכלול האירועים שאירעו עקב המלחמה ואשר מנעו מבני הזוג לקיים את החתונה בשבוע שלאחר שמחת תורה כלולים בהחלט תחת ההגדרה של "מניעה עקב מלחמה".

נוסיף- כי הקייטרינג היה מיועד ל"שבת חתן". שבת חתן היא שבת הבאה לאחר חתונה, את החתונה לא היה ניתן לקיים באופן "נורמלי" (בעקבות העובדה שהחתן היה בצו 8, אחיו היו מגויסים בפועל, והיתה הגבלה על מספר האורחים). אם לא ניתן לקיים את החתונה (בעקבות המלחמה) אז ממילא לא ניתן לקיים שבת חתן.

מעבר לכך, נציין כי התובעת הזמינה מהנתבע שירותי קייטרינג ל- 80 אנשים כולל ילדים, אך על פי הנחיות פיקוד העורף בנוגע להתקהלויות ושירותים: "ניתן לקיים בהגבלה של עד 10 אנשים בשטח פתוח ועד 50 אנשים במבנה". כלומר לא ניתן היה לקיים את האירוע שהתובעת הזמינה מהנתבע. זאת גם בשים לב שהנתבע הוא זה שהציב תנאי להזמנת מינימום 80 מנות. וכך כתבה גב' ק. לתובעת ביום 30.7.2023:

Le... restauration 80 personnes minimum. 440 nis par personne pour les 3 repas et 250 l'enfant

תרגום: "הקייטרינג 80 איש מינימום. 440 ש"ח לאדם ל-3 סעודות ו-250 לילד". כלומר הזמנת שירותי קייטרינג הותנתה בהזמנת לפחות 80 מנות ולא פחות, וכאמור לא ניתן היה לבצע הזמנה זו. לא ניתן לדרוש ממשפחת התובעת לצמצם את האירוע, ולצפות מהם להכריע לאלו חמישים איש תישאר ההזמנה על כנה, ולאלו שלושים איש תבוטל הזמנתם לשבת.

אמנם אחד מן הדיינים סבור היה, כי אע"פ שעיקר פרשנות החוזה היא כפי שנכתב לעיל. מכל מקום, ניתן לדחוק בלשון "מניעה עקב מלחמה" גם את הפרשנות המצמצמת שהציע הנתבע. כלומר, 'מניעה' – מוחלטת של כל אירוע על פי הנחייה פורמלית של פיקוד העורף. לפי זה, רק כאשר ההנחיות מונעות לחלוטין את האפשרות לקיים אירוע בשום אופן – המקדמה תוחזר במלואה.

כשיש לנו ספק בפרשנות לשון השטר נפסק בשו"ע (חושן משפט סימן מב סעיפים ה; ז) ש"יד בעל השטר על התחתונה". כלומר, עלינו לנקוט בפרשנות המצומצמת ביותר העולה מן הלשון ולא לפרש באופן מרחיב על פיו בעל השטר יוכל להוציא ממון מן הנתבע. אולם, בנדון שלפנינו, 'בעל השטר' הוא הנתבע, כי השטר נכתב מעיקרו כדי

שהנתבע שהשכיר את שירותיו, יוכל לתבוע בבוא העת את זכויותיו מיד התובעת, ששכרה ממנו את אותם שירותים. אבל התנאי המסוים שבו אנו עוסקים מדבר על אופנים בהם 'בעל השטר' עשוי יהיה להתחייב להוציא ממון מתחת ידו.

באופנים מעין אלה נחלקו הראשונים. וכך היא לשון השו"ע והרמ"א (חושן משפט סימן מב סעיף ח) :

בכל הני דאמרינן לעיל שיד בעל השטר על התחתונה, אי תפס מטלטלים, לא מפקינן מיניה. הגה: וכל שכן שאומרים בשובר יד בעל השטר על העליונה, הואיל והוא מוחזק (נימוקי יוסף פרק גט פשוט בשם הרא"ה). דלא כיש חולקין ואומרים דאפילו בשובר אמרינן ידו על התחתונה. (שם בשם הריטב"א תלמידו).

לדעת הריטב"א, 'יד בעל השטר על התחתונה' הוא כלל פרשני שמחייב אותנו להיצמד תמיד אל הפרשנות המצמצמת של לשון השטר. לפי זה, גם כאשר 'בעל השטר' הוא המוחזק, ומטרת השטר איננה להוציא ממון אלא להורות על כך שהמוחזק בשטר פטור מלשלם – לעולם אנו נפרש את הלשון בדרך מצומצמת (למשל, לשון "דינרים" יתפרש שהנתבע נפטור מלשלם שני דינרים בלבד).

לעומת זאת, לדעת הרא"ה, וכך פסק הרמ"א, כאשר הדיון נסוב על ה'שובר' (כלומר, על נוסח קבלה הפוטרת נתבע מלשלם) אומרים 'יד בעל השטר על העליונה', כיוון ש'בעל השטר' ביחס לשובר הוא הנתבע שמוחזק כעת בממון. כדרך זו פסק מרן בשו"ע (חושן משפט סימן נד סעיף ה). לפי דרך זו 'יד בעל השטר על התחתונה' איננו כלל פרשני כללי אשר מחייב אותנו לילך תמיד אחר המובן המצומצם ביותר העולה מן הכתוב, אלא כלל פרשני המחייב אותנו לילך אחר הפרשנות שתניח את הממון ביד המוחזק, משום שהמוציא מחברו עליו הראיה.

לפי זה נראה לנדון דידן, כי מאחר שהנתבע מוחזק במקדמה, ולשון התנאי שבשטר עוסק באופנים בהם המקדמה תצא מתחת ידו ותוחזר לבעליה – הרי שלדעת הרא"ה והרמ"א היה עלינו לפרש כדרך הפרשנית שמוציאה כמה שפחות מיד הנתבע, כי המוציא מחברו עליו הראיה.

אולם, לא כל המקרים שווין בזה. ולא כל פרשנות יוצרת אצלנו 'ספק' שקול שנאמר עליו 'יד בעל השטר על התחתונה'. מכל מקום נראה לאחד מן הדיינים, כי מאחר שהפרשנות הזו יכולה להיכנס בדוחק בלשון השטר – יש להתחשב בזה אם נבוא לדון כאן על פי 'פשרה הקרובה לדין'.

לסיכום: לדעת הרוב, טענת הנתבע – נדחית. אך לדעת המיעוט, מאחר וניתן לדחוק בלשון החוזה כפרשנותו של הנתבע – יש מקום להתחשב בזה אם לדון כאן על פי 'פשרה הקרובה לדין'.

ט. הזיכוי שנתן הנתבע

הנתבע אמר לצדדים כי הוא לא מאשר מתן החזר כספי לתובעת אלא רק זיכוי כספי, ואכן ביום 15.10.2023 שלח הנתבע לתובעת הודעה על זיכוי בשווי 7,489 ₪.

אומנם הציב הנתבע שני תנאים למימוש הזיכוי: (1) הזיכוי תקף רק לאירועים שיהיו בשנתיים הקרובות. (2) הזיכוי תקף רק "בתנאי שהמקדמה הנ"ל לא תעלה על 30% מהתשלום הכולל של האירוע".

מתוך רצון שלא לריב בתקופת מלחמה, הסכימה משפחת התובעת לקבל החזר כספי, אבל לא הסכימה לתנאים המוצבים בו. התובעת ניסתה פעמיים לממש את הזיכוי: בפעם הראשונה ביקשה התובעת מהנתבע שיערוך לה שבע ברכות בשווי 5,000 ₪ בתמורה לזיכוי, ואף הסכימה לוותר לנתבע על כמעט 2,500 ₪, אבל הנתבע סירב להצעה זו.

התובעת ניסתה בפעם השנייה לממש את הזיכוי בארוחה קלה לסעודת פדיון הבן של נכדה, אך גם להצעה זו סירב הנתבע.

דיון: הודעת הנתבע על זיכוי היא בגדר הצעה מצד הנתבע להסכם חדש בין הצדדים, אלא שהתובעת לא קיבלה את ההצעה, שהרי בשתי הפעמים שניסתה לממש את ההצעה, היא לא הסכימה לתנאים שהציב הנתבע. במצב שכזה ניתן לקבוע, שהתובעת נשארה זכאית לקבל את האמור בהסכם שבו היא זכאית לקבל את תשלום המקדמה בחזרה.

לעיל קבענו שהתובעת זכאית להחזר כספי המקדמה בגלל שני טעמים: (א) שיטת הפוסקים הסבורים שבמכת מדינה מגיע למזמינים החזר כספי. (ב) ההסכם שכתב הנתבע בו הוא כותב במפורש שבמקרה של מלחמה – המקדמות יוחזרו במלואם. ולאחר שני ניסיונות למימוש הזיכוי שלא צלחו, ולאחר שהתברר שמשפחת התובעת לא הסכימה לתנאים שהציב הנתבע – זכאית היא לקבל את כספי המקדמה כפי שנקבע מלכתחילה בהסכם.

לסיכום: התובעת הסכימה לקבל החזר כספי מתוך רצון להימנע מוויכוח, אך לא הסכימה לתנאים שהציב הנתבע. התובעת ניסתה לממש את הזיכוי בשתי הזדמנויות אך הנתבע סירב לכך, כי הן לא עמדו בתנאים שקבע הנתבע. במצב שכזה זכאית התובעת לקבל את המקדמה כפי שהיה מגיע לה על פי ההסכם.

י. החזר ההוצאות של הנתבע

הנתבע טען שהוא כבר בישל והכין את האוכל כך שנגרם לו הפסד כספי. הנתבע הוסיף: "אני מבשל שבוע, שבועיים לפני האירוע ומקפיד הכל. צלי בקר, סלמון, ומקפיד. חומרי הגלם הם שליש מהאירוע. לכן אני לא מחזיר את המקדמה, ככה רשום בחוזה".

דיון: לפי ההלכה, על הנתבע היה להציג הוכחות על הוצאות ספציפיות שהוצאו בפועל עבור התובע. וכך פסק הרמ"א (חושן משפט סימן צא סעיף ג):

מי שהוציא הוצאות על נכסי חבריו ברשות חבריו, ותובע ההוצאות, והנתבע אינו יודע (כמה) - נשבע התובע ונוטל⁴.

ביאר נתיבות המשפט (שם, ס"ק ה): "ונראה הטעם פשוט, דכיון דטרח - הוי כבן הבית הנושא ונותן בנכסי חבריו, וכשליח שצריך שבועה, ומורה התירא". כלומר יתכן ומוציא ההוצאות מורה לעצמו היתר להוסיף הוצאות בגלל טרחתו, ולכן עליו להישבע על ההוצאות שהוציא⁵.

בנידון דידן יש סברא נוספת לחייב שבועה, כי הרמ"א התייחס למקרה בו ההוצאות נראות לעין, אך כאן לא רואים את ההוצאות שהנתבע הוציא. ובמצב כזה שהשבח לא לפנינו יש ריעותא בטענה על הוצאות, ולפיכך יש מקום לחייב שבועה.

נזכיר כאן מספר שיקולים בכל הנוגע לחיוב בהוצאות:

⁴ שער משפט (סימן צא ס"ק ה) כתב בשם שו"ת הרמ"א (סימן פו), אדם שהוציא הוצאות על חבריו ללא שהצטווה על כך, ויש ספק האם ההוצאות הועילו - מוציא ההוצאות צריך להציג הוכחות: "ונראה דכל זה לא איירי אלא בדידעין שהועיל לחבירו, כגון ששיבח קרקע שלו, אבל אם לא ידעין שהועיל - אינו נאמן לומר שירד ברשות או שהועיל לו, דדילמא משקר בכולו, דאם לא כן לא שבקית חיי לכל בריה דכל אחד יאמר שירד ברשות ושהוציא הוצאות, וכ"כ המרדכי בפרק האשה שנפלו (סי' ר"ט)".

⁵ וכך גם ביאר התומים (בסימן צג ס"ק ו): "והמוציא הוצאות - צריך לישבע, דלפי מה שכתבתי ניחא, דבמוציא הוצאות דאין הדבר קצוב, ומורה היתרא, אילו הייתי מוציא דינר יותר - הא היה מוכרח גם כן להתרצות, ואם כן אנכי שקמצתי פועל ידי ישולם לי, ומורה היתרא".

1. בדיון נשאל הנתבע (פרוט' עמ' 6 שורה 9):

אב"ד: אתה יכול לחשב כמה הוצאות הוצאת? יש לך קבלות?

הנתבע: יש קבלות.

לאחר הדיון התבקש הנתבע על ידי בית הדין להגיש חשבונית מפורטת עם הוצאות מוכחות לאירוע הספציפי של התובעת. הנתבע שלח מסמך בכתב יד שמפרט את הוצאות חודש ספטמבר (קניות ברמי לוי, אושר עד, הוצאות דלק, פנגו, כביש 6 וכך הלאה).

אנו סבורים כי אין במסמך זה בכדי להוכיח את ההוצאות שהיו לנתבע לאירוע הספציפי של התובעת ולא עבור אירועים אחרים של לקוחות אחרים, מדובר ברשימה כללית מאוד, ולכן אין לו משקל ראייתי ממשי. בנוסף, מסמך זה מתייחס להוצאות שהיו בכל חודש **ספטמבר**, כאשר שבת החתן הייתה אמורה להיערך בשבת בראשית - **14 לאוקטובר**, כך שגם אם נתייחס למסמך זה כאל מסמך מחייב עדיין ניתן להעריך בצורה די ברורה שחלק משמעותי מההוצאות שכתובות במסמך כלל אינן קשורות לאירוע של התובעת, שהיה אמור להיות כשבועיים לאחר מכן.

3. לדברי הנתבע הוא כבר רכש אוכל בכמות גדולה מאוד בשווי המקדמה (7,537.52 ₪) וכל זה יותר משבוע לפני האירוע. במקרה זה מדובר על קייטרינג איכותי והדעת נותנת שהקייטרינג איכותי לא ייתן לאורחיו אוכל שאינו טרי, וודאי כאשר מדובר על כמות מוזמנים לא גדולה (80 מנות בסך הכל), שניתן היה לבשל מספר ימים קטן לפני השבת (התובעת פנתה לבטל את האירוע כבר ביום ראשון שלאחר האסון בשמחת תורה).

4. מעבר לכל האמור, ישנה מחלוקת בין הדיינים כיצד יש להתייחס להזמנת שירותי קייטרינג, האם מדובר על קבלן או על קניית שירות. כל האמור לעיל שמגיע לנתבע החזר הוצאות הוא רק בהנחה שהנתבע מוגדר כקבלן, ואז מגיע לו החזר על ההוצאות שהוא הוציא עבור האירוע (כפוף למתן הוכחות כאמור לעיל), אומנם יש מהדיינים הסבורים, שיש להתייחס לנתבע כאל מוכר מוצרים ושירותים. כלומר התובעת ביקשה לרכוש שירותי קייטרינג עבור שבת החתן, ובתמורה לכך היא מתחייבת לשלם לקייטרינג סכום מסוים. התחייבות זו כוללת התחייבות לרכוש מנות של מזון מהנתבע. על פי הגדרה זו לא מגיע לנתבע כל החזר כספי על הוצאות שהיו לו, כיוון שהוא טרם מכר אותן לתובעת.

שיטה זו מתבססת על דברי **מהר"א ששון** (שו"ת תורת אמת סימן קיט), **קצות השולחן** (סימן שלט ס"ק ג), **פתחי תשובה** (חושן משפט סימן שלט ס"ק ג), **ערוך השולחן** (סימן שלט סעיף ז) ו**החפץ חיים** (אהבת חסד פרק י הערה ד) שסבורים, שככל ואדם עובד במקום השייך לו, עם חומרי גלם השייכים לו – אין דינו כפועל אלא דינו כמוכר. כאן הנתבע עבד במטבח שלו עם חומרי גלם שלו, ולכן יש להגדירו כמוכר שירות ולא כקבלן (לשיטות נוספות - עיינו בפסק דין ארץ חמדה גזית 81012).

עוד נזכיר דברים שכתבנו בפסק דין הנ"ל שישנן הוצאות שהנתבעת לא זכאית לקבל עליהן החזר כספי:

- א. לא ניתן לחייב על הוצאות **שאין להן קשר ישיר ללקוחות**, וודאי שלא ניתן לחייב על הוצאות רכישה שנועדו ללקוחות אחרים.
- ב. לא ניתן לחייב את התובע על הוצאות **שהנתבע קיבל עליהן פיצוי כספי מהמדינה**.
- ג. לא ניתן לחייב את התובע על הוצאות **שהנתבע יכול היה להשתמש בהן באירועים אחרים**.
- ד. לדעת הדברי משפט (יובא בהמשך), לא ניתן לחייב על **חומרי גלם שהנתבע רכש והתנהג בהם מנהג בעלים**.

לסיכום: ישנה חובה על הנתבע להציג הוכחות על ההוצאות. גם אם הנתבע היה מציג הוכחות להוצאות, לא היינו יוצאים מכלל מחלוקת האם הוכחת ההוצאות מקנה לנתבע החזר של ההוצאות. מכל מקום, הנתבע לא הציג הוכחות להוצאות, וכיוון שכך טענת הנתבע נדחתה.

יא. חלוקת הבשר לחיילים

הנתבע טען שבעלה של התובעת אמר לו לחלק את הבשר שרכש לחיילים, וכך הוא אכן עשה. הנתבע שלח סרטונים ותמונות רבות, בהם הוא נראה עושה "על האש" ומחלק בשרים לחיילים. גם התובעת רצתה לחלק לחיילים אלא שהיא ביקשה לעשות זאת בעצמה: "אנחנו רצינו לקחת ולחלק לחיילים או לעשות מה שאנחנו רוצים" (פרוט' עמ' 7 שורה 20).

דיון: כאמור הנתבע טוען שהוא כבר הכין אוכל בכמות גדולה מאוד, ולפיכך הוא ביקש להשאיר ברשותו את סכום המקדמה. במצב שכזה הנתבע מוגדר כשומר שחייב לשמור על האוכל היקר השייך לתובעת. מוטלת עליו חובה להביא אוכל זה לתובעת, אך זה לא נעשה. אומנם הנתבע טוען שבעלה של התובעת אמר לו לחלק את המזון לחיילים, אך התובעת טוענת שהיא רצתה לחלק בעצמה לחיילים וכן לשמור את חלקו לעצמה. מכיוון שהנתבע מוגדר כשומר מוטל עליו חיוב שבועה בכדי להוכיח את טענותיו, וודאי במקום שהצד השני מכחיש את דברו. היום בתי הדין לא מחייבים שבועה אלא מפשרים (עיינו בשולחן ערוך חושן משפט סימן יב סעיף ב), כך שבכל מקרה גם אם הייתה מתקבלת טענת הנתבע, הוא לא היה זכאי לקבל את מלוא סכום המקדמה. להלן מספר שיקולים בנוגע לטענת הנתבע על חלוקת האוכל לחיילים:

1. הנתבע טען שהוא כבר בישל את האוכל: "**אני מבשל** שבוע, שבועיים לפני האירוע ומקפיא הכל: צלי בקר, סלמון, ומקפיא" (פרוט' עמ' 5 שורה 11), וכן: "**כבר הכנתי את האוכל. אני בישלתי**" (שם שורה 25). בית הדין ביקש מהנתבע שישלח תמונות וסרטונים, בכדי לוודא האם הנתבע אכן הביא לחיילים אוכל מבושל (או לפחות מבושל חלקי). מהתמונות ומהסרטונים ששלח הנתבע נראה, שחלק גדול מהאוכל (ואולי אף כל האוכל) שהנתבע הכין לחיילים, היה בשר טרי צלוי על מנגל ולא בשר מוכן ומבושל, בניגוד לדבריו.
2. הנתבע טוען שהוא קיבל הנחיה מבעלה של התובעת לחלק את האוכל לחיילים, מאידך הוא הסכים לתת זיכוי בסכום מלא על כל המקדמה. יש כאן כעין סתירה בין הטענות, כי אם הנתבע הכין את המזון והתבקש על ידי המזמינים לחלקו לחיילים – מדוע הוא הסכים להפסיד מכספו פעם נוספת ונתן זיכוי על כל הסכום. הנתבע נשאל על כך בבית הדין (פרוט' עמ' 6 שורה 2):

אב"ד: הסכמת לתת זיכוי על אותו אירוע בתנאי שיעשו אירוע בגודל כזה. מצד שני אמרת שחילקת את הכל לחיילים - איך זה מסתדר יחד?

הנתבע: בישלתי, אתה לא מבשל ארוחה שלימה, היה צלי בקר אבל בלי רוטב... דיבר איתי האבא של הכלה, הוא אמר לי לחלק את זה. הזיכוי הוא שברגע שאני מארגן להם אירוע בסדר גודל כזה אז הם משלמים, ואני אמנם לא מרוויח את זה, אבל אני לא מפסיד עוד. אבל שיזמינו רק בגובה הזיכוי, אני מפסיד.

כלומר הנתבע אומר שרק אם יקבל הזמנה בסדר גודל של האירוע המקורי (סכום של כ-23,000 ₪) – לא ייגרם לו הפסד אך בכל מקרה הוא לא ירוויח מלקוח זה. אנו סבורים כי יש קושי בטענה זו, מדוע שהנתבע יסכים לעבוד ללא רווח, כאשר לדבריו הוא קיבל הנחיה לחלק את האוכל.

3. בית הדין ביקש מגב' ק. שתשלח תצהיר עם תיאור מפורט מנקודת מבטה, החל מיום התקשרות עם הצדדים ועד לסיום התקשרות. בין יתר דבריה ענתה גב' ק. שתי המשפחות אמרו לי שהן מעדיפות לבטל, ושהן ביקשו החזר הפקדות שלהן, ושבמקרה שהקייטרינג כבר ביצע עבורן רכישות – שהן מציעות לשלם אותן עם הצגת החשבונית עבור הרכישות. הקייטרינג אמר לי שהוא לא יחזיר את הפיקדון שלהם אם יבטלו.
- כאן מחזקת גב' ק. את דבריה התובעת, **שהיא ביקשה לקבל את המוצרים שהנתבע רכש עבורם ולשלם עליהם**, ואת יתרת המקדמה לקבל בחזרה.
- דבר נוסף שאנו למדים מתצהירה של גב' ק. שבשלב זה הנתבע לא ענה שנאמר לו לחלק את האוכל לחיילים, **וכך עשה**, אלא ענה לה שלא יאשר את ביטול האירוע ולא יסכים להחזר כספי כי אם לזיכוי.
4. כך גם ניתן להסיק גם מתכתובת ששלח חתנה של התובעת לגב' ק. יומיים לאחר שמחת תורה (9.10.2023) (בימים הראשונים לא היה למשפחת התובעת את הטלפון של הנתבע):
- אמרתי לך שאני מבקש את הקבלות של הקנייה שלו, ואשלם כל שקל שהוא שילם בשביל השבת שלנו מבחינת האוכל. כל שקל הוא יקבל. לא יהיה לו שום נזק!
- כאן מבקש חתנה של התובעת במפורש לשלם על ההוצאות שנגרמו. בשלב זה מצופה מהנתבע שיכין רשימה של מאכלים שהוא כבר הכין, אך דבר זה לא נעשה. הדעת נותנת שבשלב מוקדם זה של המלחמה האוכל עוד לא חולק לחיילים.
- מתכתובת זו ניתן להסיק שהנתבע יכל להבין שעליו להעביר את המוצרים לידי התובעת, או לכל הפחות להגיש קבלות של הקנייה שרכש עבור שבת החתן, אך דבר זה לא נעשה. כאמור, בית הדין ביקש מהנתבע שישלח חשבונית על ההוצאות של האירוע, אך זה לא התקבל (הנתבע שלח פירוט בכתב ידו על הוצאות שהוא הוציא בקניות מספקים).
5. כאמור הנתבע מוגדר כשומר שמחזיק בפיקדון, ועליו להישבע שאכן הוא ביצע את שליחותו בפיקדון (השליחות לחלק את האוכל לחיילים), ובמקום חיוב שבועה יש פדיון בתשלום.
6. לדעת הדברי משפט (סימן שו בס"ק ב), גם אם נגדיר את הנתבע כקבלן - נגיע לתוצאה שווה, שעל חומרי הגלם שהנתבע רכשה - התובעת לא צריכה להשתתף בהוצאות, כי לדברי הנתבע הוא השביח את חומרי הגלם ובכך קנאם לעצמו (כדברי נתיבות המשפט המובאים בהערה⁶). במצב שבו הנתבע התנהג בחומרי הגלם מנהג בעלים (הנתבע לא אמר לחיילים שמדובר על בשר השייך למשפחת התובעת והתודה מגיעה גם להם) – יש לומר שהוא חזר וקנה את חומרי הגלם לעצמו והם שייכים לו.

⁶ במקרה בו האומן מכין את הכל מכספו ובחומרי הגלם השייכים לו - אנו אומרים שאומן קונה בשבח כלי, כי הכל שייך לאומן (הקבלן), לכן אם אירע אונס - האונס אירע ברשותו, והאומן לא חייב לשלם כלל. אומנם נפסק בהלכה (ח"מ שו"ב), שאין אומן קונה בשבח כלי, אך אם האומן הוסיף נופך משלו - ודאי שהתוספת שייכת לאומן, כי איך יקנה לבעה"ב.

נתיבות המשפט (סימן שו ס"ק ג) כתב: "דאפילו מאן דס"ל אין אומן קונה, היינו דוקא בשבח שנשבח הכלי של הבעה"ב, אבל ודאי אם הוסיף האומן נופך משלו - לא נקנה להבעה"ב, דהא אין אדם זוכה בשלו לאחר רק במזכה ע"י אחר, ואפילו אם מקנה לו - במה קנה? הא כליו של לוקח ברשות מוכר לא קנה [ב"ב פ"ה ע"א]".

כמובן שהנתבע עשה מצווה גדולה מאוד בהכנת מזון לחיילים, אשריו ואשרי חלקו ששימח את החיילים בתקופת המלחמה, וכל זכויות המצווה בעולם הזה ובעולם הבא שייכות לנתבע ולא לתובעת, אך גם החובות שנובעות כתוצאה מכך (תשלום חומרי הגלם) – מוטלות על הנתבע ולא על התובעת.

למרות כל האמור לעיל, בית הדין רואה לנכון לפשר בין הצדדים (וזאת על פי סמכותנו בסעיף 3 להסכם הבוררות). הפשרה נובעת בעקבות ספיקות שונים שעלו במהלך הדיונים שהובאו לעיל: יש מהדיינים שהעלה ספק האם לפרש את ההסכם באופן מצמצם [ראו סעיף 8], וכן ספק אולי אכן הוציא הנתבע את ההוצאות כפי שאמר (ויש דעות שבמקרה שכזה, עליו לקבל החזר על ההוצאות) [ראו סעיף 10], וכן ספק שמא בעלה של התובעת אמר לנתבע שיחלק את האוכל לחיילים והנתבע עשה זאת [ראו סעיף 11].

במסגרת הפשרה אנו קובעים כי מגיע לנתבע סך 1,489 ₪ (כ-20% מסך הזיכוי), בתמורה, חלק מהזכויות שהיו במחלוקת המזון לחיילים שייכות לתובעת. אומנם לדעת המיעוט מגיע לנתבע 25% מסך הזיכוי. נפסק כדעת הרוב.

יב. סכום המקדמה

הנתבע נתן זיכוי בסך של 7,489 ₪ אומנם התובעת מבקשת לקבל את המקדמה בסך של 7,537.52 ₪ (פער של 48.52 ש"ח). נציין שהעברת המקדמה בוצעה דרך Revolut (כעין אפליקציית "ביט" למט"ח).

בית הדין שלח הודעה לצדדים שיגישו צילום של ההעברה, ובא כח התובעת הגיש למזכירות צילום של ההעברה לנתבע על סך 7,489 ₪, לפיכך יש לקבוע שזהו סכום המקדמה שהועבר לידי הנתבע. כיוון פסקנו שמגיע לתובע 1,489 ₪, הרי שעל הנתבע להחזיר לתובעת 6,000 ₪.

יג. הוצאות משפט

מדיניות בית הדין היא, שכל צד נושא בהוצאותיו, ושני הצדדים נושאים בהוצאות בית הדין בשווה, למעט במקרה בו טענות אחד מהצדדים היו קנטרניות. בנידוננו, מכיוון שטענות הצדדים לא היו קנטרניות והצדדים התנהלו בצורה טובה לפיכך כל צד יישא בהוצאותיו. אולם באגרת בית הדין יתחלקו הצדדים בשווה. התובעת שילמה אגרה בסך 750 ₪, ולכן הנתבע יחזיר לה סך 375 ₪ עבור האגרה.

יד. החלטות

1. הנתבע חייב לשלם לתובעת סך של 6,000 ₪.
 2. בנוסף, הנתבע חייב לשלם לתובעת סך 375 ₪, בגין אגרת פתיחת תיק.
 3. התשלום יבוצע בתוך 35 יום מהמועד הנקוב על פסק הדין.
 4. ניתן לערער על פסק הדין בתוך 30 יום מהמועד הנקוב עליו.
- פסק הדין ניתן בתאריך י"ט אייר תשפ"ד, 27 במאי 2024

בזאת באנו על החתום

הרב שגיא מזוז

הרב ישועה רטבי, אב"ד

הרב עוז מורנו